

SZEMÉLYRE SZABOTT MENTORÁLÁS A SZAKKÉPZÉSBEN: ESETTANULMÁNY EGY HH ÉS SNI TANULÓ TÁMOGATÁSÁRÓL

NAGYNÉ URI ANDREA¹, VÁRAY KÁROLY², BRINDZIK EDINA³

DOI: 10.12700/PK.2026.227

¹ConsultAgro Kft. uri.andrea.m@gmail.com;

²HVSZC-József Attila Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium;
varaykaroly74@gmail.com

³Magic Hair Salon, brindzik.edina@gmail.com

ABSZTRAKT

A hátrányos helyzetű (HH) és sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók szakképzésben való részvétele kettős hátrányt jelent, amely növeli a lemorzsolódás kockázatát. A bemutatott program egy egyetemi kurzus keretében indult, ahol a résztvevő hallgatók projektalapú munkában, kisebb csoportokban dolgozva tervezték meg és indították el saját kezdeményezéseiket. A feladat egy pedagógiai fókuszú projekt kidolgozása és megvalósítása volt, amelyhez az oktató (Dr. Tomory Ibolya) világos szakmai kereteket biztosított. (Tomory, 2022) A tanulmány egy gépész szakos tanuló mentorálását mutatja be, akinek figyelemzavara és hátrányos családi háttere egyaránt nehezítette a tanulást. A program indítóegy egyetemi projekt keretében nyolc műszaki szakoktató hallgató bevonásával, személyre szabott fejlesztési terv és coaching technikák alkalmazására épült. A folyamat döntően online valósult meg. Már rövid távon, az egy hónapos intervenció eredményeként is javultak a tanulmányi eredmények, csökkentek a hiányzások, és nőtt a szakmai motiváció. Az esettanulmány alátámasztja, hogy a célzott mentorálás hatékony eszköz a lemorzsolódás megelőzésére és a munkaerőpiaci integráció elősegítésére.

KULCSSZAVAK: hátrányos helyzet, szakképzés, mentorprogram, lemorzsolódás, inklúzió

1. BEVEZETŐ/ELMÉLETI KERET

1.1 Alapfogalmak

A Sajátos Nevelési Igény (SNI) a magyar terminológiában a speciális nevelésre szoruló gyermekekre, tanulóakra vonatkozó kifejezés. Az elnevezés a korábbi 2/2005. (III. 1.) OM rendeletben is szerepelt, majd 2012-től a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet határozza meg hasonlóan a fogalmat.

A Hátrányos Helyzet fogalmát a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultsághoz kapcsolják, amely a nagykorúvá válás után is érvényes és alapvető feltételekhez kötődik:

- a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége
- b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei (szegregátum vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban él vagy a lakáskörülmények korlátozottak az egészséges fejlődéshez)

Amennyiben halmozódnak a hátrányok (legalább kettő fennáll), Halmozottan Hátrányos Helyzetről beszélünk. (Hajdu, 2022)

1.2 A hátrányos helyzet (HH) és a Sajátos Nevelési Igény szociokulturális és pedagógiai kontextusai

A hátrányos helyzetű (HH) és sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók oktatása nemzetközi és hazai szinten egyaránt kiemelt figyelmet kap, különösen az inkluzív oktatás térnyerésével összefüggésben (UNESCO, 2017). A szakirodalom egyhangúan hangsúlyozza, hogy a tanulói csoportok esetében az oktatási egyenlőtlenségek nem csupán hozzáférési kérdésként jelennek meg, hanem a tanulási folyamat egészét átható strukturális problémaként értelmezhetők.

A támogatás szükségessége a szakképzésben nem csupán szociális kérdés, hanem gazdasági és pedagógiai imperatívusz is, ami nemzetközi szinten is kiemelt cél. A támogatás hiánya a lemorzsolódás veszélyét vetíti előre és megakadályozza, hogy ez a jelentős humán erőforrás a munkaerőpiac aktív, sikeres tagjává váljon. (UNESCO 2017; Wang, 2025)

A szakképzés sajátosságaiból adódóan – különösen a műszaki szakmák esetében – a tanulóknak komplex kognitív, gyakorlati és szociális készségeket kell elsajátítaniuk. A figyelemzavar, a tanulási nehézségek vagy a hiányos támogató háttér együttesen olyan akadályrendszert hoznak létre, amely hagyományos oktatási keretek között nehezen kezelhető. A hátrányok és azok összefüggései az alábbiak mentén foglalhatók össze:

A hátrányos helyzet és a sajátos nevelési igény együttes jelenléte – a „kettős hátrány” jelensége – multiplikatív módon növeli a tanulási nehézségek és a lemorzsolódás kockázatát. Az összefüggés látható például a szülők iskolázottsága és a továbbtanulási arányok között. (Kozma, 2004). A jogszabályi környezet ugyan definiálja és keretbe helyezi a tanulói csoportokat, régóta megjelenik a különböző szabályozásokban, mint például az „etikos társadalmi viselkedésmód a környezetterhelés és a környezet-igénybevétel racionalizálása; a kisebbségek környezeti jogainak tiszteletben tartása.” (Julesz, 2011:267.o.) Azonban a gyakorlati megvalósítás során a pedagógiai válaszok sok esetben nem tudnak kellő mértékben alkalmazkodni az egyéni szükségletekhez (2003. évi CXXV. törvény 8–9. §).

A kettős hátrány (Multiplikatív Hatás) megnyilvánulási területei három nagy egységbe rendezhetők.

- SNI-specifikus kihívások: Tanulási nehézségek (diszlexia, diszkalkulia), figyelemzavarok, beilleszkedési problémák, amelyek nehezítik a szakmai anyagok elsajátítását.
- Szociális és gazdasági hátrányok: Rosszabb iskolai előkészítés, hiányzó otthoni támogató környezet, alacsonyabb kulturális tőke, amelyek szintén rontják a teljesítményt.
- Szakképzési követelmények: A gépész szakma esetében a pontos, precíz munka, a komplex technikai ismeretek és a műszaki rajzok értelmezése nagyfokú koncentrációt és absztrakciós készséget igényel, ami az SNI-s tanulók számára különösen nehéz lehet.

A felsorolt tényezők együttesen multiplikatív módon hatnak: összeadódnak és kölcsönösen erősítik egymást.

A szakképzés területén ezek a nehézségek különösen hangsúlyosan jelennek meg. A tanulók egyszerre szembesülnek a szakmai elméleti ismeretek és a gyakorlati készségek elsajátításának követelményeivel, amely fokozott kognitív és alkalmazkodási terhelést jelent (Cseh et al., 2021). A tanulási zavarokkal, figyelemproblémákkal vagy motivációs nehézségekkel küzdő tanulók esetében ez a terhelés gyakran meghaladja az egyéni megküzdési kapacitást, ami a tanulmányi kudarcok halmozódásához vezethet.

1.3 A hátrányos helyzetű és SNI-s tanulók fő kihívásai a szakképzésben

A szakképzésben részt vevő hátrányos helyzetű (HH) és sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók esetében a nehézségek nem egyetlen területre korlátozódnak, hanem több dimenzióban, egymással összefüggésben jelennek meg. Ezek a kihívások alapvetően három fő terület köré csoportosíthatók: a tanulási és kognitív működés, a szociális-gazdasági háttér, valamint az intézményi környezet sajátosságai mentén.

Azonosíthatunk három fő területet, ahol a mentorált nehézségekkel küzdött: a tanulási, a szociális-gazdasági, és az intézményi kihívások.

- Tanulási és kognitív kihívások (Az SNI-specifikus akadályok)
- Az egyes szakmákban a tanulási nehézségek hatása különösen markáns lehet. Ilyen a gépész szakma, amelyet a bemutatandó mentorálási program támogatottja is tanul. Ebben a szakmában a tanulási nehézségek hatása különösen hangsúlyosan jelenik meg, mivel a képzés egyszerre igényel elméleti megértést és precíz gyakorlati kivitelezést. Az SNI-ből fakadó sajátosságok így közvetlenül befolyásolják a tanulási folyamat hatékonyságát. A tanulási zavarokkal élő tanulók esetében az információfeldolgozás módja eltérhet a tipikus fejlődési mintázattól, ami különösen a komplex, több lépésben felépülő szakmai tartalmak elsajátításakor jelent kihívást (Gyarmathy, 2009).
- Tantárgyi anyagok értelmezése: Az SNI-ből fakadó olvasási, írási vagy matematikai nehézségek (pl. diszlexia, diszkalkulia) akadályozzák a komplex szakkönyvek, műszaki leírások és biztonsági előírások megértését.
- Absztrakciós készség: A gépész szakma megkívánja a térlátást, a műszaki rajzok értelmezését és a komplex fizikai elvek (pl. erőhatások, áramlások) megértését, ami kognitív nehézségek esetén rendkívül megterhelő.
- Figyelem és koncentráció: A figyelemzavarok (pl. ADHD) nehezítik a hosszas, precíziós munkát igénylő feladatok elvégzését a műhelyben, valamint az elméleti órákon való aktív részvételt.
- Időmenedzsment és szervezethezesség: A vizsgákra, beadandó feladatokra való felkészülés, valamint a szerszámok és munkafolyamatok rendszerezett kezelése komoly kihívást jelenthet.
- Ezek a tényezők együttesen lassítják a tanulási folyamatot, és növelik a lemaradás kockázatát, különösen akkor, ha a tanuló nem kap megfelelően adaptált támogatást.
- Különösen igaz ez a figyelemzavarral élő tanulók esetében, akik a kutatások szerint a lemorzsolódás szempontjából kiemelten veszélyeztetett csoportot alkotnak.

- Szociális és gazdasági hátrányok (A HH-specifikus akadályok)
- A hátrányos helyzetből fakadó tényezők elsősorban a tanulási környezet minőségét és a motivációs hátteret befolyásolják. Ezek a hatások gyakran kevésbé látványosak, ugyanakkor hosszú távon jelentős szerepet játszanak a tanulmányi előrehaladásban, gyakran a tanulási környezet hiányával és az alacsonyabb önbecsüléssel járnak együtt.
- Támogató környezet hiánya: Az otthoni környezetből hiányozhat a tanuláshoz szükséges nyugodt tér, eszközök (pl. számítógép, internet), vagy a szülői segítség és megerősítés.
- Alacsony önbecsülés és motiváció: A korábbi tanulmányi kudarcélmények – amelyek az SNI miatt gyakoriak – csökkentik a tanuló önbizalmát, a tanult tehetetlenség érzéséhez vezetve. Ez a belső gát jelenti a lemorzsolódás egyik legnagyobb mozgatórugóját.
- Szociális integráció nehézségei: Az SNI-vel járó kommunikációs vagy beilleszkedési problémák miatt a tanuló nehezen épít ki támogató kortárskapcsolatokat, ami tovább fokozza az elszigeteltséget.
- Anyagi terhek: A képzéshez szükséges speciális eszközök, ruházat vagy utazási költségek komoly terhet jelentenek a hátrányos helyzetű családok számára, ami közvetetten szintén hozzájárulhat a lemorzsolódáshoz.
- A felsorolt tényezők nemcsak a tanulmányi teljesítményre hatnak, hanem a tanuló iskolához való viszonyát is befolyásolják, ami közvetve a lemorzsolódás irányába hat.
- Intézményi és rendszerszintű kihívások
- A tanulói nehézségek mellett az intézményi környezet sajátosságai is befolyásolják a HH/SNI tanulók előrehaladását. Ezek a tényezők gyakran strukturális jellegűek, és az oktatási rendszer működéséből adódnak.
- A pedagógusok túlterheltsége: A szakképző intézményekben a pedagógusok nagy csoportlétszámmal dolgoznak, ami megakadályozza, hogy elegendő egyéni figyelmet és speciális módszertani segítséget nyújtsanak minden HH/SNI tanulóknak.
- A rendszer rugalmatlansága: Bár léteznek fejlesztési tervek, azok gyakorlati alkalmazása és a számonkérés egyéni igényekhez igazítása sokszor nehézségekbe ütközik.
- A lemorzsolódás veszélye: E kihívások kumulatív hatásaként a tanuló szakmai motivációja csökken, a jegyek romlanak, a hiányzások száma nő, ami egyenes úton vezet a lemorzsolódáshoz és a szakképzettség nélküli munkanélkülivé váláshoz.

E három terület egymásra hatása komplex problémarendszert hoz létre, amely célzott, több szinten megvalósuló beavatkozást igényel. A hagyományos oktatási eszközök önmagukban sok esetben nem elegendőek ezen kihívások kezelésére.

Az itt bemutatott mentorprogram ezekre a hiányosságokra reagál, és olyan személyre szabott támogatási formát kínál, amely képes kezelni a tanuló tanulmányi, szociális és motivációs nehézségeit célzott, humánus és egyéni támogatás keretében.

2. A MENTORPROGRAM CÉLJAI

Az "Esélyteremtésért" Mentorprogram elsődleges célja az volt, hogy a hátrányos helyzetű, SNI-s gépész szakos tanuló számára egy személyre szabott, támogató hidat építsen az iskolai

kudarccok és a sikeres szakmai élet között. A bemutatott mentorprogram célrendszere közvetlenül a korábban azonosított tanulási, szociális és motivációs nehézségekre épül.

A program kialakításakor alapvető szempont volt, hogy a beavatkozás ne kizárólag a tanulmányi teljesítmény javítására fókuszáljon, hanem a tanuló komplex helyzetére reagáljon, figyelembe véve egyéni sajátosságait, életkörülményeit és motivációs állapotát.

A célok meghatározása során ezért egy többdimenziós megközelítés érvényesült, amely egyszerre célozza a kognitív fejlesztést, a tanulási folyamat támogatását, valamint a személyes és szociális kompetenciák erősítését. A mentorálási folyamat így nem egyetlen problématerületre koncentrál, hanem a tanuló teljes fejlődési útját kívánja támogatni.

A program specifikus céljai az alábbiakban foglalhatók össze:

2.1 Tanulmányi és kognitív célok

A mentorprogram egyik alapvető célja a tanuló tanulmányi előrehaladásának támogatása, különös tekintettel azokra a tantárgyakra és szakmai tartalmakra, amelyek a legnagyobb nehézséget jelentik számára. A fejlesztés során nem csupán az aktuális tananyag elsajátítása kerül előtérbe, hanem a tanulási folyamat tudatosabbá tétele is.

- Tanulmányi előrehaladás, eredmények támogatása: A tanuló teljesítményének javítása a problémás tantárgyakban, különös tekintettel a szakmai tárgyra. Konkrét tantárgyakra fókuszálva (pl. gépészeti alapismeretek, műszaki rajz, matematika) elérni, hogy a tanuló ne kerüljön veszélybe az év végi osztályzatok szempontjából, és megakadályozni az elégtelen érdemjegyeket.
- Tanulási kompenzációs stratégiák fejlesztése: Olyan módszerek kialakítása, amelyek illeszkednek a tanuló egyéni kognitív sajátosságaihoz. Hatékony tanulási és vizsgázási technikák megmutatása, amelyekkel ellensúlyozhatja az SNI-ből adódó kognitív kihívásokat (pl. időbeosztás, jegyzetelési módszerek), és a másokkal való együttműködés hasznossága a tanulás sikerére. (Tomory, 2023)
- Szakmaspecifikus készségek fejlesztése: Segíteni a gépész szakmához elengedhetetlen gyakorlati készségek (pl. műhelymunka pontossága, mérőeszközök használata, rajzolás) magabiztos elsajátítását, az SNI-ből fakadó nehézségek kompenzálásával.
- Önálló tanulás támogatása: Megerősítés, hogy a tanuló képessé váljon saját tanulási folyamatának szervezésére és irányítására.

E célok megvalósítása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló ne pusztán „kövesse” a tananyagot, hanem aktív résztvevőjévé váljon saját tanulási folyamatának.

2.2 Pszichoszociális és motivációs célok

A mentorprogram kiemelt figyelmet fordít a tanuló érzelmi állapotára, önértékelésére és motivációjára, mivel ezek közvetlenül befolyásolják a tanulási teljesítményt. A korábbi kudarcélmények gyakran olyan negatív attitűdöket alakítanak ki, amelyek akadályozzák az előrehaladást, ezért ezek kezelése a mentorálás alapvető része.

- A motiváció megalapozása: A tanulás és a szakma iránti érdeklődés, belső motiváció kialakítása és fenntartása, a jövőbeli karrierlehetőségek bemutatásával és a tanuló erősségeire fókuszálva.

- Az önbizalom és önértékelés erősítése: A sikerélmények tudatosítása, a negatív énkép korrigálása, a kudarckerülő magatartás csökkentése. Pozitív visszajelzések és apró sikerek elérésének támogatása, ezzel az önbizalom és önértékelés növelése.
- Szociális integráció elősegítése: A kommunikáció, együttműködés és iskolai beilleszkedés elindítása a szociális készségek fejlesztésével párhuzamosan - a kortárs kapcsolatok és a tanárokkal való hatékony kommunikáció kialakításának támogatása, az iskolai közösségbe való beilleszkedés segítése.

A pszichoszociális tényezők erősítése nélkül a tanulmányi célok önmagukban nem lennének fenntarthatók, ezért ezek a területek szorosan kapcsolódnak egymáshoz.

2.3 Rövid és hosszú távú célok

2.3.1 Rövid távú operatív célok

A program megvalósítása során konkrét, rövid távon is mérhető célok kerültek kijelölésre, amelyek a tanuló mindennapi működését befolyásolják.

- Hiányzások csökkentése: A rendszeres iskolába járás ösztönzése.
Tanulmányi feladatok teljesítése: A beadandók, feladatok és számonkérések teljesítésének támogatása.
- Kapcsolattartás erősítése: A tanuló, mentor és pedagógusok közötti kommunikáció javítása.

Ezek a célok segítik a tanulási folyamat stabilizálását, és közvetlen visszajelzést adnak a program hatékonyságáról.

2.3.2 Hosszabb távú és végső célok

A mentorprogram nem csupán rövid távú problémakezelésre irányul, hanem a tanuló hosszabb távú fejlődését és életútját is befolyásolni kívánja. Ennek megfelelően a végső célok túlmutatnak az aktuális tanulmányi helyzeten.

- Pályaorientáció erősítése: A választott szakmához való kötődés kialakítása és megerősítése.
- Lemorzsolódás megelőzése: A képzésben való bennmaradás támogatása. Végső, kritikus célja a tanuló iskolai és szakmai pályáján való tartása, azaz a lemorzsolódás megakadályozása és a sikeres évvégzés biztosítása.
- Önálló életvezetés megalapozása: Előzőbe építve kevésbé direkt módon a felelősségvállalás, önállóság és döntéshozatal fejlesztése.

E célok azt a hosszabb távú perspektívát jelenítik meg, amelyben a mentorálás nem csupán egy beavatkozás, hanem a tanuló fejlődési pályáját befolyásoló folyamatként értelmezhető.

3. A MENTORPROGRAM MEGVALÓSULÁSA – ELMÉLETI HÁTTÉR ÉS MÓDSZERTAN

A mentorprogram megvalósítása egy egyetemi kurzus kereteiből indult ki és tért vissza, projektalapú megközelítésben. A program sajátossága, hogy a mentorálási folyamatba műszaki szakoktató hallgatók kapcsolódtak be, akik irányított keretek között, valós pedagógiai helyzetben végeztek fejlesztő tevékenységet. Ez a megközelítés egyszerre szolgálta a mentorált tanuló támogatását és a hallgatók gyakorlati tapasztalatszerzését.

A mentorálási folyamat egy konkrét tanuló köré szerveződött, akinek helyzete jól példázza a hátrányos helyzet és a sajátos nevelési igény együttes jelenlétéből fakadó nehézségeket. A program célja ebben az esetben nem egy általános modell alkalmazása volt, hanem egy olyan személyre szabott fejlesztési folyamat kialakítása, amely képes reagálni az egyéni szükségletekre.

3.1 A Mentorált Profilja

- Név: V.R.M.
- Évfolyam és Szak: 10. évfolyamos, Ipari Gépész szakos tanuló.
- A Kettős Hátrány:
 - Hátrányos Helyzet (HH): V.R.M. hátrányos helyzetű családi háttérrel rendelkezik, ami jellemzően alacsonyabb kulturális tőkét, korlátozott otthoni tanulási feltételeket és csökkent szülői támogatást jelent.
 - SNI (Sajátos Nevelési Igény): A tanuló diagnosztizált figyelemzavarral és lassabb információ-feldolgozási tempóval küzd.
 - Kihívások a szakmában: Ez az SNI-profil különösen nehezíti a gépész szakma elsajátítását, ahol a pontosság, gyors reakcióidő (műhelyben), a hosszú távú koncentráció (elmélet) és a komplex folyamatok megértése kritikus. A lassabb tempó a vizsgákon és a gyakorlati feladatok elvégzésénél is időkorlátot jelent.
 - Mentorálási kihívások: A szakmai motiváció fenntartása, a vizsgákra való felkészüléshez szükséges források (eszközök, nyugodt környezet) hiánya, valamint az alacsonyabb önbizalom.

V.R.M. esetében a mentorprogram beavatkozása a lemorzsolódás megakadályozása miatt volt feltétlenül szükséges. A közvetlen korrepetálás igénye elsősorban a motivációhiány veszélyei miatt egyértelmű volt. Kiemelten fókuszált az önbizalomvesztés, gépészeti alapismeretek és a műszaki számítások SNI-hez adaptált támogatásához.

3.2 Pedagógiai megközelítés: A személyközpontú modell

A mentorprogram pedagógiai megközelítésének alapját a Carl Rogers nevéhez köthető személyközpontú elmélet adta. A megközelítés középpontjában az a feltételezés áll, hogy a tanuló képes saját fejlődési útjának alakítására, amennyiben ehhez megfelelő támogató környezet áll rendelkezésére. A Rogers-i személyközpontú elmélet alapján a mentor elfogadó, hiteles és empátikus légkört teremtett, ahol a tanuló biztonságban érezhette magát, és nyíltan beszélhetett nehézségeiről.

Középpontba kerültek az erősségek, és nem a hiányosságokra koncentráltunk. A mentorálási folyamat során kiemelt szerepet kapott a bizalmi kapcsolat kialakítása, valamint a tanuló aktív bevonása saját tanulási céljainak meghatározásába.

A Rogers-i megközelítés alkalmazása különösen indokoltnak bizonyult a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók esetében, mivel esetükben a korábbi iskolai kudarcélmények gyakran negatív énképet és alacsony tanulási motivációt eredményeznek. A támogató, nem direktív jellegű mentorálás lehetőséget teremtett arra, hogy a tanuló fokozatosan visszanyerje önbizalmát, és aktívabb szerepet vállaljon saját fejlődési folyamatában. (Rogers, 1969)

3.3 A mentorálás időtartama és rendszere

A mentorprogramot a gyors, célzott beavatkozás elve köré építettük, figyelembe véve az iskola féléves ritmusát és a tanuló azonnali, kritikus segítség iránti igényét. A program az egyetemi projekt megvalósításának és a beavatkozás sürgősségének összehangolásával rövid időtartamban valósult meg. A rövid időkeret indokoltá tette a fókuszált, célorientált működést, valamint a gyors visszacsatolásra épülő fejlesztési folyamatot.

- Időtartam: 1 hónapos rövid, de intenzív intervenció a tanulmányi eredmények gyors stabilizálására.
- Gyakoriság és formátum: A találkozók heti egy alkalommal, online formában zajlottak.

Az online mentorálás lehetővé tette a mentori csapat rugalmas beosztását, és minimalizálta V.R.M. utazási idejét és költségeit, ami hátrányos helyzetű tanulóként kulcsfontosságú szempont volt. A heti rendszeresség biztosította a folyamatos figyelemfenntartást és a tudás konszolidálását.

3.4 A mentorok szerepe és elvárt alapvető feltételek

A mentorok szerepe a program során túlmutatott a hagyományos oktatói funkción. A mentor egyszerre töltött be támogató, irányító és motiváló szerepet. Ez a komplex szerepértelmezés hozzájárult a mentorálás személyesebbé tételéhez és hatékonyságához.

Ennek megfelelően több szempont figyelembevételével történt a mentorálás egyes részterületeinek és az azzal foglalkozó mentor személyének kijelölése.

- Szakmai kompetencia: A mentor ideális esetben rendelkezett gépészeti vagy műszaki szakértelemmel, hogy hatékonyan tudjon segíteni a szakmai tartalmak áttekintésében, értelmezésében.
- Pedagógiai érzék és empátia: Kulcsfontosságú volt az SNI sajátosságainak megértése, a türelem és a képesség a bonyolult anyagok egyszerű, szemléletes átadására.
- Életkori közelség (lehetőség szerint): Ha a mentor fiatalabb volt, az elősegíthette a peer-mentoring elemek megjelenését, ami növelte a tanuló bizalmát. (Tomory, 2024)

3.5 A mentorok képzése és támogatása

A kiválasztást követően a mentor speciális felkészítést kapott a projekt keretében:

- SNI-specifikus tréning: Rövid, célzott képzés a figyelemzavar és a lassabb feldolgozási tempó jellegzetességeiről, valamint a kompenzációs technikákról (pl. feladatok részekre bontása, visszacsatolási stratégiák).
- Etikai irányelvek: Képzés a titoktartásról, a határok megfelelő kijelöléséről és a szakmai etika betartásáról.
- Rendszeres konzultáció: A mentor nem dolgozott elszigetelten. A program biztosította számára a rendszeres szakmai konzultációt a projektvezetővel vagy egy pedagógussal, ahol megoszthatta a felmerülő kihívásokat és visszajelzést kaphatott a módszereiről.
- Ez a gondosan felépített kiválasztási és képzési folyamat garantálta, hogy V.R.M. a legmegfelelőbb szakmai és emberi támogatást kapja.

3.6 A mentorálás rendszere és módszerei

- Gyakoriság és időtartam: A találkozók rendszeresek voltak (heti 1 alkalom), meghatározott időtartammal, hogy beépüljenek a tanuló napirendjébe.
- Egyéni Fejlesztési Terv (EFT): A mentorálás az elsődleges SNI diagnózis és a tanulmányi eredmények felmérése alapján egyedileg készült tervet követett.
 - Például: Ha diszlexia állt fenn, nagyobb hangsúlyt kapott a szóbeli magyarázat és a vizuális segédletek használata a leírások olvasása helyett.

3.6.1 A struktúra - Az egyéni fejlesztési terv (EFT)

Az EFT biztosította a mentorálás strukturált, mérhető keretét, elmozdulva az általános segítségnyújtástól a célzott beavatkozás felé.

- Diagnózis-alapú kezdés: Az első lépés a tanuló SNI diagnózisának, korábbi tanulmányi eredményeinek és szociális helyzetének felmérése volt.
- SMART célok: A terv rövid, közép és hosszú távú, SMART (Specifikus, Mérhető, Elérhető, Releváns, Időhöz kötött) célokat tartalmazott.
 - Például: "A félév végére 3,0 átlag elérése a Gépészeti Alapismeretek tantárgyból."
- Adaptív jellege: Az EFT nem volt merev; a mentor és a tanuló rendszeresen felülvizsgálta azt, az aktuális igényekhez (pl. egy közelgő számonkéréshez) igazította a fókuszát.

3.6.2. Módszerek

- Közvetlen korrepetálás: Konkrét tananyagok átnézése.
- Gyakorlati szituációk: A gépműhelyi feladatok mentális átbeszélése, lépésről lépésre történő előkészítése.
- Önismereti játékok/Beszélgetések: Az önértékelés és a kudarc-tűrés fejlesztésére.
- Formatív értékelés megvalósítása: folyamatos visszajelzések a tanuló egyes tevékenységéről, kis lépések-változása-önhatékonyság és saját szerep összefüggéseinek megvilágítása motiváció megerősítésére. (Tomory, 2021)

3.6.3 A coaching elemek – A motiváció és önállóság

A mentorálás aktívan integrált coaching technikákat, hogy növelje a tanuló önállóságát és belső motivációját, áthelyezve a fókuszot a problémákról a megoldásokra. Az 1. táblázat összefoglalja ezeket a célok és a gyakorlat oldaláról.

1. táblázat: Coaching elemek és példák V.R.M. mentorálásának folyamatában

Coaching elem	Célja a mentorprogramban	Példa a gyakorlatban
Megoldás-Fókusz	A tanult tehetetlenség leküzdése, a cselekvőképesség erősítése.	A mentor nem a "Miért nem sikerült?" kérdést tette fel, hanem azt, hogy: "Mi az a legkisebb lépés, amit most meg tudsz tenni a siker érdekében?"
Reflektív kérdezőtechnika	Önismeret fejlesztése, a tanuló felelősségvállalásának növelése.	"Milyen hatással volt rád, amikor sikerült a gyakorlati feladat?" vagy "Mi az, amiben a jövő héten a segítségemre lehetek, és mi az, amit egyedül szeretnél megoldani?"
Erősségekre építés	Az önbizalom növelése azáltal, hogy a tanuló képességeire fókuszált.	Ha a tanuló lassan olvas, de kiváló a kézügyessége, a mentor ezt emelte ki: "A pontosságod a műhelyben azt mutatja, képes vagy a precizításra; használjuk ezt az elmélet tanulmányában is."

3.7 A résztvevők: Nyolc szakoktató hallgató bevonása

Az "Esélyteremtésért" mentorprogram egyik leginnovatívabb és legsikeresebb eleme V.R.M. számára egy összetett, nyolc főből álló mentori csapat bevonása volt. Ez a szokatlanul nagy számú mentor csapat, nemcsak a szükséges szakmai és pedagógiai tudást, hanem a folyamatos motivációt és a széles látókörű támogatást is biztosította számára.

3.7.1 A mentori csapat összetétele

A mentori csapat tagjai az Óbudai Egyetem műszaki szakoktató hallgatói közül kerültek ki. Szakmai előny: Mivel mindannyian műszaki szakoktató hallgatók, kiválóan ötvözték a friss, naprakész szakmai tudást (gépészeti ismeretek) a pedagógiai és módszertani elmélettel. Ez a kombináció biztosította, hogy a gépész szakos tananyagot az SNI-s igényekhez igazítva tudták átadni.

- Elkötelezettség és motiváció: Az, hogy ők maguk is pedagógiai képzésben részesülnek, garantálta a program iránti mély elkötelezettséget és a fejlesztő munka iránti szenvedélyt. A mentorálást nem tehernek, hanem szakmai gyakorlatnak és etikai feladatnak tekintették.

3.7.2 Módszertani előnyök a többszörös mentori modellből

A nyolc fős csapat bevonása lehetővé tette a mentorálás egy olyan szintű differenciálását és hatékonyságát, amit egy egyéni mentor nem tudott volna biztosítani:

- Témakörök felosztása: Lehetőség nyílt a gépész szakos tananyag felosztására a mentorok között szakmai specializációjuk alapján.
- A figyelemzavar kezelése: V.R.M. figyelemzavara és lassabb feldolgozási tempója miatt kulcsfontosságú volt a gyakori, de rövidebb ideig tartó interakció. A több mentor biztosította, hogy a tanuló terhelése ne legyen túl hosszú, egybefüggő foglalkozásokkal, de mégis folyamatos legyen a támogatás.
- Változatos szerepminták: Minden mentor más-más személyiség, kommunikációs stílus és szakmai látásmódot hozott a folyamatba. Ez segített V.R.M.-nak fejleszteni a különböző típusú szakemberekkel való kommunikációt, ami elengedhetetlen a munkaerőpiacon.
- Folyamatos energetizálás: A mentorok rotációja segített elkerülni a monotóniát és a kimerülést, mind a mentor, mind a mentorált részéről. A tanuló minden alkalommal új, friss energiát kapott a közös munkához.

Ez a modell alátámasztotta, hogy a szakoktató hallgatók bevonása nemcsak a projekt módszer gyakorlását (egyetemi tanórai feladat teljesítését) erősíti, hanem kiváló lehetőséget biztosít számukra is a valós inklúziós pedagógiai tapasztalat megszerzésére is.

3.7.3 A mentorálási tevékenységek három fókusza

A mentorálási ülések tartalmát V.R.M. kettős hátrányához igazítottuk, három fő területre összpontosítva, kihasználva a mentorok sokszínű szakértelmét:

A) Közvetlen korrepetálás (tudáshézagok pótlása)

- Cél: A gépész szakos tárgyakból felmerült konkrét hiányosságok pótlása.
- Módszer a tanulóhoz igazítva (SNI): A mentorok a lassabb feldolgozási tempó és a figyelemzavar miatt:
 - Kis, könnyen emészthető egységekre bontották a komplex gépészeti számításokat és elméleteket.
 - Gyakran alkalmaztak vizuális segédleteket, animációkat és konkrét fizikai alkatrészeket a műszaki rajzok és elméletek magyarázatához.
 - Rövid, gyakori szüneteket iktattak be a foglalkozások során a figyelem fenntartása érdekében.

B) Önbizalom-építés és személyiségfejlesztés

- Cél: A hátrányos helyzetből és a kudarcélményekből fakadó alacsony önértékelés és a tanult tehetetlenség leküzdése.
- Módszer: A mentorok coaching elemeket alkalmaztak, mely során:
 - Rendszeres pozitív visszajelzést adtak V.R.M. erősségeire (pl. kez ügyesség, kitartás).
 - Kiemelték a kis sikerek fontosságát, és segítették a tanulót abban, hogy felismerje saját fejlődését.
 - Beszélgetéseket folytattak a stresszkezelésről és a vizsgadruk csökkentéséről.

C) Pályaorientáció és jövőkép építése

- Cél: A szakmai motiváció növelése és a lemorzsolódás megelőzése a szakma jövőképének bemutatásával.
- Módszer: A 8 mentor különböző szakmai háttérrel (egyetemi hallgatók, leendő szakoktatók) hitelesen tudták átadni, milyen lehetőségek várnak egy szakképzett gépészre. Ezen alkalmakkor a következő standard tevékenységekre figyeltek:
 - Beszéltek a gépész szakma aktuális munkaerőpiaci igényeiről és a lehetséges fizetésekről.
 - A mentorok személyes példájukkal igazolták, hogy kemény munkával és kitartással le lehet küzdeni az akadályokat és el lehet érni a sikert.
 - A szakmát bemutató oktató videókat bemutatva és azokat átbeszélve, erősítették a szakma iránti érdeklődést.

Ez a többrétegű, intenzív rendszer biztosította, hogy V.R.M. az 1 hónapos időkeret alatt maximális, célzott támogatást kapjon a kritikus szaktárgyakban és az önbizalom terén egyaránt.

4. EREDMÉNYEK

4.1 Kezdeti állapot (Baseline): A veszélyeztetett helyzet

A mentorprogram elindításakor V.R.M. súlyos multiplikatív hátrányban volt, amely a tanulmányi lemorzsolódás és a sikertelen pályafutás azonnali veszélyét jelentette.

4.1.1 Tanulmányi veszélyeztetettség

A mentorálás megkezdése előtt V.R.M. iskolai teljesítménye kritikusan alacsony volt, jelezve, hogy a hagyományos oktatási keretek nem tudták kezelni az SNI-ből (figyelemzavar és lassú feldolgozási tempó) adódó kihívásokat.

- Nagyon gyenge tanulmányi átlag, ami jelentősen elmaradt a továbblépés alapvető feltételeitől.
- Bukás veszélye: Több alapvető szaktárgyból is bukásra állt. A 10. évfolyam megismétlésének vagy még rosszabb esetben a szakképzésből való végleges kiesést eredményezte volna.
- Hiányzó kompenzáció: Az SNI-ből adódó lassabb tempót és figyelemzavart nem tudta kompenzálni, ami tovább mélyítette a lemaradást.

4.1.2 Motivációs vákuum és szerepminták hiánya

A tanulmányi nehézségeket tetézte egy mély motivációs válság és a továbbtanulást támogató háttér teljes hiánya.

- Motiváció hiánya: V.R.M. nem rendelkezett belső motivációval az iskolai és szakmai sikerek elérésére.
- Negatív családi minták: Az otthonról hozott minták egyértelműen az iskolakerülést, a szakmaszerzés szükségességének tagadását támogatták. Ez a mélyen gyökerező attitűd a lemorzsolódáshoz vezető út legerősebb motorja volt.

- Jövőkép teljes hiánya: A szakma jelentőségét, a képzés értékét nem látta, a továbbtanulás célja pusztán formális volt, a kényszerből való iskolába járás jellemezte.

4.1.3 Súlyos szociális hátrány

A családi és szociális háttér súlyos hátrányt jelentett a tanulás szempontjából:

- Iskolázatlan szülők: Mindkét szülő iskolázatlan volt, sem tartalmi támogatást (pl. korrepetálás), sem formális támogatást (pl. a tanulmányok fontosságának hangsúlyozása, az iskolával való kapcsolattartás) nem tudtak nyújtani.
- Négygyermekes család: A nagy létszámú család és a hátrányos helyzet valószínűvé tette, hogy a tanuláshoz szükséges feltételek (nyugodt tér, internet-hozzáférés, íróasztal) otthon hiányoztak.

Összefoglalva: A program kezdetekor V.R.M. a tanulmányi kudarc, a motivációs apátia és a szociális támogatás teljes hiánya által kialakított mély válságban volt. A mentorprogram indítása nem a finomhangolásról, hanem a katasztrófa elhárításáról szólt.

4.2 A mentorált fejlődése és eredmények (4 hét elemzése)

A mindössze négy hetes, intenzív mentorálási időszak alatt V.R.M. kritikus pontokon mutatott látványos fejlődést, ami megfordította a lemorzsolódáshoz vezető negatív spirált. A 8 mentor bevonásával sikerült gyorsan áttörést elérni a tanulmányi, szakmai és érzelmi területen is.

4.2.1 Tanulmányi és viselkedési eredmények

A mentorálás közvetlen és azonnali hatást gyakorolt V.R.M. iskolai teljesítményére és hozzáállására, amit az alábbi táblázatban foglaltunk össze.

2. táblázat: A mentori támogatás hatásai a mentorált tanuló teljesítményére

Metrika	Kezdeti állapot (Baseline)	Eredmény (4 hét után)	Hatás/Jelentőség
Érdemjegyek	Bukásveszély több szaktárgyból	Egy érdemjegy javulás a mentorált szaktárgyak egyikében	A javulás az SNI (lassú feldolgozási tempó) kompenzálásának sikerét mutatja, és eltávolította a tanulót a bukás küszöbétől.
Iskolához való hozzáállás	Negatív minta: nem kell iskolába járni	Sokkal nyitottabb volt az iskolába járással kapcsolatban, a hiányzások csökkenése mutatkozott.	A motiváció azonnali áttörése, mely igazolja, hogy a sikerélmények felülírják a negatív családi mintákat.
Szakmai tárgyak iránti érdeklődés	Alacsony/Passzív	Fejlődést mutatott a szakmai tantárgyak iránti érdeklődésben.	Az elkötelezett mentorok által átadott szakmai perspektíva segített V.R.M. meglátni a képzés értékét.

A 2. táblázatban bemutatott változások azt jelzik, hogy a mentorálási beavatkozás rövid idő

alatt is több területen érzékelhető hatást gyakorolt a tanuló teljesítményére. A tanulmányi eredmények javulása mellett különösen jelentős a motiváció és az önbizalom erősödése, amelyek közvetlenül befolyásolták a tanulási aktivitást és az iskolai részvételt. Az egyes területeken megfigyelhető előre lépések egymást erősítve jelentek meg, ami arra utal, hogy a többszörös mentori modellben megvalósuló, összehangolt támogatás hatékonyan képes kezelni a komplex problémákat.

A mentorok az eredményeket több forrásból származó visszajelzések alapján követték nyomon. Egyrészt az iskolai pedagógusokkal (szaktanárokkal, osztályfőnökkel) történő egyeztetések során kaptak információt a tanulmányi teljesítmény alakulásáról, az érdemjegyekről és az elvégzett feladatok minőségéről. Másrészt a mentorálási alkalmak során közvetlen megfigyelések is történtek a tanuló viselkedésében, kommunikációjában és motivációjában bekövetkező változásokról.

A táblázatban bemutatott eredmények mögött konkrét, jól azonosítható változások álltak. A kezdeti bukásveszély például több szaktárgy esetében volt jelen (pl. szakmai elmélet, műszaki rajz), ahol a tanuló nem tudta követni a tananyag feldolgozását. A mentorálás során a feladatok lépésekre bontása és az egyéni magyarázatok hatására egyes tantárgyakból már rövid idő alatt javulás volt megfigyelhető, ami az érdemjegyekben is megjelent.

Az iskolához való hozzáállás változása elsősorban a részvétel növekedésében és a hiányzások csökkenésében mutatkozott meg. A tanuló a korábbi passzív hozzáállással szemben egyre inkább részt vett a tanórákon, és a mentorálási alkalmakon is aktívabban működött együtt. Ez a változás összefüggött azzal, hogy a kisebb tanulmányi sikerek hatására nőtt az önbizalma.

A szakmai tárgyak iránti érdeklődés erősödése abban volt tetten érhető, hogy a tanuló egyre több kérdést tett fel, valamint nagyobb figyelmet fordított a gyakorlati feladatokra. A mentorok által bemutatott szakmai példák és a jövőbeni munkalehetőségek tudatosítása hozzájárult ahhoz, hogy a képzést ne kötelezettségként, hanem lehetőségként kezdje értelmezni.

A felsorolt példák azt jelzik, hogy a változás nem csupán mérhető, hanem a tanuló mindennapi működésében is érzékelhető volt.

A megfigyelhető változások összességében azt jelzik, hogy a mentorálás hatása nem csupán a teljesítményben, hanem a tanuló mindennapi viselkedésében, tanuláshoz való viszonyában is megjelent.

5. Kihívások és adaptív megoldások

A bevezetőben ismertetett elméleti keretek alapján a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók szakképzésben való részvétele számos, egymással összefüggő kihívást vet fel. A mentorprogram egy súlyos kezdeti hátrányokkal küzdő tanulót támogatott, ezért a projekt során szükségszerűen merültek fel olyan nehézségek, amelyek kezelése a nyolc mentor koordinált munkájának rugalmasságát és elkötelezettségét egyaránt igényelte és bizonyította. Az alábbiakban ezek főbb területei, valamint az ezekre adott adaptív pedagógiai válaszok kerülnek bemutatásra.

5.1 Rövid időtartam és intenzív tudásigény

A legnagyobb kihívást a rendelkezésre álló rövid időtartam, a mindössze 1 hónap jelentette. A megoldást segítette a több mentor bevonása, együttműködése és párhuzamos tevékenysége. Ez a "mini-csapat" rendszer biztosította a maximális időhatékonyságot és a célzott korrepetálást. Ugyanakkor egy másik kihívás volt a résztvevő hallgatók közötti feladatmegosztás, hogy valóban mindenki saját képességeinek, felkészültségének megfelelően a lehető legjobbat tudja nyújtani.

5.2 SNI-ből fakadó módszertani nehézségek

- Kihívás: V.R.M. figyelemzavara és lassabb feldolgozási tempója megnehezítette a hosszadalmas magyarázatok és az elméleti gépészeti anyagok elsajátítását.
- Megoldás: A mentorok speciális, SNI-hez adaptált technikákat alkalmaztak:
 - Vizuális prioritás: A komplex gépészeti rajzok és számítások elméleti magyarázatát minimálisra csökkentették, helyette vizuális segédleteket, online szimulációkat és animációkat alkalmaztak.
 - Kis lépések elve: Minden feladatot (legyen az matematikai levezetés vagy gyakorlati munkafolyamat) a legapróbb, logikus lépésekre bontottak, amelyek között a mentor ellenőrizte V.R.M. megértését a továbblépés előtt.

5.3 Az online kapcsolattartás kihívásai

Az online mentorálás a személyes jelenlét hiánya miatt nehezebbé tette a bizalmi légkör azonnali kiépítését, és a figyelem fenntartása is fokozott kihívást jelentett a figyelemzavaros tanulónál.

Megoldásként a mentorok magas fokú interaktivitást és rugalmasságot alkalmaztak.

- Kamera és kommunikáció: Bátorították V.R.M.-t a kamera használatára (amennyire a körülményei engedték) és folyamatos, kétirányú párbeszédet tartottak fenn, minimalizálva a passzív hallgatási időt.
- Technológiai eszközök: A digitális whiteboardok és megosztott képernyők használata segítette a műszaki tartalmak szemléltetését és a figyelem fókuszálását. (Oktatási hivatal, 2022)

5.4 A szociális háttérhatások hosszútávú jelenléte

Fejtörést jelentett a mentorok számára, hogy bár a mentorprogram 4 hét alatt jelentősen növelte V.R.M. motivációját, a hátrányos helyzetű, iskolázatlan szülők által közvetített minták (az iskola és szakmaszerzés értékeinek eltérő értelmezése) egy-egy pillanatban visszatérhettek, akadályt gördítve a mentorok munkája elé.

- Megoldás: A mentorok nem közvetlenül a családdal konfrontálódtak, hanem V.R.M. önértékelését erősítették. Folyamatosan hangsúlyozták, hogy a szakma megszerzése az

ő függetlenségének és gazdasági önállóságának a záloga. Ez a belső motivációval történő megerősítés segített V.R.M.-nak ellenállni a negatív külső mintáknak.

A nehézségek sikeres kezelése igazolja, hogy az "Esélyteremtésért" Mentorprogram modellje adaptív, hatékony és fenntartható módon tudott válaszolni a komplex társadalmi és pedagógiai kihívásokra.

6. Összegzés, következtetések, javaslatok

A négyhetes, intenzív mentorálási szakasz eredményei azt mutatják, hogy a célzott, személyre szabott és többdimenziós támogatás rövid idő alatt is képes jelentős változást elindítani a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók esetében. A vizsgált esetben a beavatkozás nemcsak a tanulmányi teljesítményben, hanem a motivációban és a szociális működésben is pozitív irányú elmozdulást eredményezett.

6.1 A beavatkozás főbb eredményei

- Tanulmányi stabilizáció: A mentorált tantárgyakban egy érdemjegy javulás volt megfigyelhető, amely biztosította a félév sikeres teljesítésének esélyét, és megszüntette a bukás közvetlen veszélyét.
- Motivációs fordulat: A tanuló viszonya az iskolához és a szakmához pozitív irányba változott, csökkentek a hiányzások, és megerősödött a továbbhaladásba vetett hite.
- Önbizalom és szociális fejlődés: A sikerélmények hatására nőtt az önértékelés, a tanuló aktívabbá vált az osztályközösségben, ami a tartós tanulmányi siker egyik alapfeltétele.
- A mentori modell hatékonysága: A 8 fős, műszaki szakoktató hallgatókból álló mentori csapat differenciált és rugalmas támogatása kulcsszerepet játszott a folyamatban. A többszörös mentori modell lehetővé tette a tanuló komplex szükségleteinek párhuzamos kezelését.
- A tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a személyre szabott, intenzív mentorálás nemcsak a lemorzsolódás megelőzésében hatékony, hanem képes a tanuló fejlődési pályájának újraindítására is.

6.2 A modell szakmai jelentősége

A vizsgált eset túlmutat egy egyéni beavatkozáson, és egy továbbfejleszthető pedagógiai modell körvonalait rajzolja ki. A többszörös mentori megközelítés különösen alkalmas a komplex problémákkal küzdő tanulók támogatására, mivel:

- Lehetővé teszi a tanulmányi, motivációs és szervezési problémák egyidejű kezelését rugalmasan alkalmazkodva a tanuló egyéni szükségleteihez
- Csökkenti a túlterhelés kockázatát
- Erősíti a mentorok közötti szakmai együttműködést

A modell további erőssége, hogy a felsőoktatási hallgatók bevonásával egyszerre biztosít magas színvonalú támogatást és gyakorlati képzési lehetőséget a jövő pedagógusai számára.

6.3 Tanulságok a mentorálási folyamatból

A program során szerzett tapasztalatok több kulcsfontosságú tényező jelentőségére hívták fel a figyelmet:

- Az intenzív, rövid távú beavatkozás hatékonysága: A gyors, fókuszált intervenció képes megtörni a negatív tanulási spirált.
- A többszörös mentori modell előnyei: A több mentor bevonása növeli a módszertani rugalmasságot és a támogatás minőségét.
- A pszichoszociális tényezők meghatározó szerepe: Az önbizalom és a motiváció erősítése nélkül a tanulmányi fejlődés nem fenntartható.
- Az online mentorálás lehetőségei és korlátai: Az online forma hatékony és rugalmas, ugyanakkor a személyes kapcsolat erősítése érdekében érdemes azt kiegészíteni jelenléti alkalmakkal.

6.4 Javaslatok a modell továbbfejlesztésére és kiterjesztésére

A tapasztalatok alapján a mentorprogram rendszerbe építése és szélesebb körű alkalmazása indokolt. Ennek érdekében az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- A többszörös mentori modell formalizálása: A szakképző intézmények és felsőoktatási intézmények közötti együttműködés keretében mentorhálózatok kialakítása.
- Differenciált mentorálási modulok bevezetése:
 - rövid, „gyors beavatkozási” programok kritikus esetekre
 - hosszabb, fejlesztő jellegű mentorálás stabilabb tanulók számára
- Digitális és SNI-adaptált eszközök biztosítása: Az online mentorálás támogatása korszerű tanulási platformokkal és vizuális segédletekkel.
- A szülői háttér erősítése: Tájékoztató és edukációs alkalmak szervezése a szakmaszerzés jelentőségének tudatosítása érdekében.
- Mentorképzés fejlesztése: Coaching szemléletű pedagógiai képzések beépítése a szakképzésbe és a pedagógusképzésbe (Rogers, 1951).

Záró megállapítás

Az „Esélyteremtésért” mentorprogram eredményei azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű és SNI-s tanulók támogatása nem csupán pedagógiai kihívás, hanem jól strukturált, célzott beavatkozásokkal sikeresen kezelhető feladat.

A bemutatott modell egy konkrét eseten keresztül igazolja, hogy a személyre szabott, intenzív és több szereplő együttműködésére épülő mentorálás képes tartós pozitív változást elindítani, és egyben olyan adaptálható gyakorlatot kínál, amely hozzájárulhat a szakképzés inkluzívabbá és hatékonyabbá tételéhez.

IRODALOMJEGYZÉK

Tomory, I. (2022): *How to Flip a Classroom? Project Based and Collaborative Learning with Learner-centered Methods and its Impact on Technical Teacher Education*. In: Michael, E. Auer (szerk.) ICL2022 – 25th International Conference on Interactive Collaborative Learning, Vienna, Ausztria: International Society for Engineering Pedagogy (IGIP) (2022) pp. 768-775. 8 p.

Hajdu, H. (2022): *Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek helyzete az „atipikus” fejlődés szempontjából.* Oktatási hivatal, Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ

UNESCO (2017): *A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Education 2030.* Geneva. UNESCO IBE; <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf000>.

Wei, W. (2025): *Socio-Pedagogical Support for Students with Special Educational Needs in Inclusive Mainstream Schools: A Systematic Review.* In: Psychology Research and Behavior Management. Volume 2026:19 577631. Dovepress Taylor&Francis Group

Kozma, T. (2004): *Kié az egyetem? A felsőoktatás nevelésszociológiája.* Új Mandátum Kiadó, Budapest, 73–78., 193–199

Julesz, M. (2011): *A jog szerepe a környezetvédelmi oktatásban.* In: Educatio 2011-02. 264-271.

Cseh Papp, I., Héder, M., Dajnoki, K. (2021): *Dropping out - Hungarian experiences at vocational training.* Acta med. sociol. 12 (33), 103-124.

Tóth, L. (2015): *Sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése.* Debreceni Egyetemi Kiadó

Brussino O. (2020): *Teaching and learning for inclusion: the role of teachers and teacher education in addressing the diverse needs of students.* OECD Education Working Papers No. 227. OECD Publishing. 10.1787/5d5fdfca-en

Gyarmathy Éva (2009): *Atipikus agy és a tehetség I. – Tehetség és a neurológiai háttérű teljesítményzavarok.* Pszichológia, 29(4), 377–390.

Tomory, I. (2023): *Student Centered Methods, Soft Skills and Competency Based Learning from the View of Engineering and Technical Teacher Students.* In: s., n. 20th International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age, CELDA 2023, Lisbon, Portugália: IADIS Press (2023) pp. 116-124., 9 p.

Rogers, C. R. (1969): *Freedom to Learn.* Merrill, Columbus Houghton Mifflin, Boston

Tomory, I. (2024): *The Role of Peer Support in Strengthening Community Values, Social Skills and Education in Sub-Saharan Africa* In: Proceedings of 21st International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (CELDA 2024) Zagreb, Horvátország: Springer (2024) pp. 283-295. 13 p.

Tomory, I. (2021): *A formatív értékelés szerepe a tanulási eredményességben.* In: Simonics, István; Holik, Ildikó; Tomory, Ibolya (szerk.) Módszertani újítások és kutatások a szakképzés és a felsőoktatás területén: X. Trefort Ágoston Szakképzés- és Felsőoktatás-pedagógiai Konferencia Tanulmánykötet, Budapest, Óbudai Egyetem (2021) 424 p. pp. 320-331. 12 p.

Oktatási Hivatal (2022): *Módszertani Útmutató Digitális eszközök alkalmazása az SNI tanulók szakképzési támogatásában*

Rogers, C. R. (1951): *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory.*

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról